

JANEZ FERKOLJ

Temveč reši nas hudega

Svet, v katerem živimo, je globoko zaznamovan z izkustvom zla in trpljenja, krivic in smrti. Človek se ob bolečem izkustvu sprašuje: od kod zlo (unde malum)? Katekizem katoliške Cerkve pojasnjuje: »Če vsemogočni Bog Oče, Stvarnik urejenega in dobrega sveta, skrbi za vse svoje stvari, zakaj potem obstaja zlo? Na to vprašanje, tako pereče kakor neizogibno, tako boleče kakor skrivnostno, ne more zadoščati nikakršen nagel odgovor. Celota krščanske vere je tista, ki sestavlja odgovor na to vprašanje: dobrost stvarstva, drama greha, potrpežljiva božja ljubezen, ki prihaja človeku naproti s svojimi zavezami, z odrešilnim učlovečenjem Božjega Sina, s podaritvijo Duha, z zbiranjem Cerkve, z močjo zakramentov, s pozivom k osrečujočemu življenju, h kateremu so svobodna bitja vnaprej povabljeni, da naj vanj privolijo, a ki se mu morejo – kar je strahotna skrivnost – tudi vnaprej odtegniti. Niti enega vidika *krščanskega sporočila ni, ki ne bi bil v nečem odgovor na vprašanje zla*« (KKC 309).

Zato se pogosto vsiljuje vprašanje: »Toda zakaj Bog ni ustvaril tako popolnega sveta, da bi v njem ne moglo obstajati sploh nobeno zlo? Po svoji neskončni mogočnosti bi Bog zmeraj mogel ustvariti kaj boljšega« (KKC 310). »To, da Bog dopušča fizično in moralno zlo, je skrivnost, ki jo Bog osvetljuje po svojem Sinu Jezusu Kristusu, ki je umrl in vstal, da bi premagal zlo. Vera nam daje gotovost, da Bog ne bi dopuščal zla, če ne bi po skrivnostnih poteh, ki jih bomo v polnosti spoznali šele v večnem življenju, napravljaj, da tudi iz zlega prihaja dobro« (KKC 324). Sv. Avguštin pravi: »Kajti vsemogočni Bog (...), ki je neskončno dober, bi na svojih delih ne

trpel nikakršnega zla, ko bi ne bil tako vsemogočen in dober, da tudi iz zla stori dobro.«¹

Dobro in zlo – kakor pšenica in ljuljka

Po besedah Svetega pisma je na delu »skrivnost hudobije« (mysterium iniquitatis). Po nauku sv. Tomaža Akvinskega je »zlo odsotnost dobrega« (malum est privatio boni). Papež sv. Janez Pavel II., velik filozof, v svoji zadnji knjigi »Spomin in istovetnost« razmišlja o skrivnosti zla in reče: »Zlo ni nikoli popolna odsotnost dobrega. Način, kako zlo raste in se razvija na zdravih tleh, predstavlja skrivnost. Skrivnost je tudi tisti del dobrega, ki ga zlo ni moglo uničiti ... Spominja na evangelijsko priliko o zdravem zrnju in o ljuljki (prim. Mt 13,24–30). Ko služabniki vprašajo gospodarja: «Hočeš, da ljuljko požanjemo?» jim zelo pomenljivo odgovori: «Nikakor, da morda med pobiranjem ljuljke ne izpulite z njo vred tudi pšenice. Pustite, naj oboje skupaj raste do žetve. Ob času žetve pa porečem žanjcem: Zberite najprej ljuljko in jo povežite v snope, da jo sežgemo, pšenico pa spravite v mojo žitnico.» V tem primeru namig na žetev vodi k zadnjemu, eshatološkemu obdobju zgodovine. Ta prilika je pravzaprav ključ za branje vse človeške zgodovine ... Zgodovina človeštva je «prizorišče» sobivanja dobrega in zla. To pomeni, da zlo obstaja poleg dobrega, dobro pa zdrži ob zlu in raste, naj tako rečem, na istih tleh, ki so človeška narava. Ta namreč ni bila uničena, ni postala popolnoma hudobna, ne glede na izvirni greh. Narava je ohranila svojo sposobnost dobrega, kakor dokazujejo zgodbe, ki so si sledile v različnih zgodovinskih obdobjih.«²

Papež sv. Janez Pavel II. navaja drugi vatikanski koncil. Človek s svojim razumom spozna Božji glas, ki ga priganja, da naj »dela dobro in se izogiblje zlega« (CS 16). Vsakdo mora slediti postavi, ki zveni v vesti in se izpolnjuje v ljubezni do Boga in do bližnjega. »Zapeljan pod vplivom hudobnega duha je človek takoj od začetka svoje zgodovine zlorabil svojo svobodo« (CS 13,1). Podlegel je skušnjavi in storil zlo. Človek sicer ohranja hrepenenje po dobrem,

toda njegova narava nosi rano izvirnega greha. Postal je nagnjen k zlu in podvržen zmoti: »Človek je sam v sebi razklan. Zato se vse človekovo življenje, tako posameznika kakor tudi družbe, izkazuje kot dramatičen boj med dobrim in zlim, med lučjo in temo« (CS 13,2). »Svet je torej svet ljudi, celotna človeška družina z vesoljstvom stvarnosti, sredi katerih živi. Ta svet je prizorišče za zgodovino človeškega rodu, zaznamovanega z njegovimi napori, porazi in zmagami. O tem svetu verujejo kristjani, da ga je osnovala in ga ohranja v bivanju Stvarnikova ljubezen; zapadel je sicer sužnosti greha, a Kristus, križani in vstali, je zlomil oblast hudobnega duha in osvobodil svet, da bi bil po božjem sklepu preoblikovan in da bi prišel do dovršitve« (CS 2,2).

Slovenski kardinal, nadškof v Torontu, dr. Alojzij Ambrožič je za jubileji zbornik ob 75-letnici Alojzija Šuštarja, ljubljanskega nadškofa in metropolita »Božjo voljo spolnjevati«, napisal članek z naslovom: »Ljuljka med pšenico« (Mt 13,24–30). Kot profesor Svetega pisma lepo razloži Gospodovo priliko in pokaže, kako poučno je njeno sporočilo za naše krščansko ravnanje. Ob koncu zapiše: »Nedavno sem bral biografijo kard. Wyszyńskiego. Čeprav je bil pod stalnim pritiskom komunistične oblasti in njenih katoliških priganjačev, je bil vedno pripravljen pogovarjati se z njimi. Ohranil je suvereno dostojanstvo, ki ne podira mostov, ne preprečuje dostopa, ne zaloputne vrat. Jezusovi učenci nimamo pravice poniževati se na nepošteno in nastopaško raven nasprotnikov. Oznanjati moramo božjo resnico stalno, jasno in brez kompromisov, toda to moramo delati brez jezljivosti, vzvišenosti in zamerljivosti. Ne smemo raniti in poniževati svojih nasprotnikov.

V razpravah in težavah ne smemo pozabiti na lastno grešnost: njiva v priliki ni le naš svet, ampak tudi naše srce. Preprečiti moramo, da bi se drugi našli semen našega plevela, naše naveličanosti, apatičnosti, naše ostrine in trdote. Ostro napadanje drugih zna biti znamenje šibkosti in nezaupanja do samih sebe in drugih. Laž je grešna, toda grešna je tudi maščevalna resnica.

Popolnost našega nebeškega Očeta se razodeva tudi v usmiljenju do vsega, kar je ustvaril. Moramo mu dovoliti, da ostane

Gospodar svojega kraljestva, in mu ostati silno hvaležni, da nas je sprejel za svoje hlapce.«³

Prošnja za odrešenje

V zadnji prošnji, »temveč reši nas hudega«, prosi kristjan s Cerkvijo Boga, naj pokaže zmago – ki jo je Kristus že dosegel – nad »vladarjem tega sveta«, satanom, angelom, ki se osebno upira Bogu in njegovemu odrešenjskemu načrtu. Tudi zadnjo prošnjo k našemu Očetu nosi in podpira Jezusova molitev: »Ne prosim, da jih vzameš s sveta, ampak da jih varuješ hudega« (Jn 17,15). Tiče se nas, vsakogar osebno, a vedno tudi celotnega občestva Cerkve, ki prosi za rešitev vse človeške družine. Naša medsebojna odvisnost v drami greha in smrti je spremenjena v solidarnost v Kristusovem telesu, v »občestvu svetnikov«. »V tej prošnji hudo ni nekaj abstraktnega, temveč označuje osebo, satana, hudobnega duha, angela, ki se upira Bogu. Hudič (*dia-bolos*) je tisti, ki »se meče povprek«, zoper Božje namene in njegovo »odrešenjsko delo«, opravljeno v Kristusu (prim. KKC 2850s).

Papež Benedikt XVI. v svoji razlagi Gospodove molitve pravi: »Zadnja prošnja očenaša še enkrat povzame predzadnjo in jo obrne v pozitivno. V tem smislu obe prošnji spadata tesno skupaj. Če je v predzadnji prošnji prevladoval ‚ne‘ (dati zlu prostor onkraj tega, kar je znosno), tako prihajamo v zadnji prošnji k Očetu z osrednjim upanjem naše vere. ‚Reši, odreši, osvobodi nas!‘ To je navsezadnje prošnja za odrešenje. Česa naj bomo odrešeni? Novi prevod očenaša pravi ‚od hudega‘ in pušča s tem odprto, ali je mišljeno ‚zlo‘ ali ‚hudič‘. Obojega navsezadnje ni mogoče ločiti ... V tej ogroženosti kliče kristjan v času praganjanja h Gospodu kot edini moči, ki ga more rešiti: odreši nas, osvobodi nas hudega.«⁴

Ta prošnja je nujna v vsakem času. Papež nadaljuje: »Tudi danes so tu ideologije uspeha, ugodja, ki nam govori: ‚Bog je le utvara, odvzema nam le čas in užitek življenja. Ne brigaj se zanj!

Išči samo, da boš od življenja ujel kar največ. Zdi se, da se tudi tem skušnjavam ni mogoče upirati.

Očenaš kot celota in zlasti ta prošnja nam hoče reči: šele če si izgubil Boga, si izgubil samega sebe ... Tegobe utegnejo biti nujne za naše prečiščevanje, zlo pa uničuje. Zato torej najprej prosimo, da nam ne bi bila iztrgana vera, s katero gledamo Boga, vera, ki nas povezuje s Kristusom. Zato prosimo, da ob dobrinah ne izgubimo Boga; da celo v izgubi dobrin ne izgubimo najvišje Dobrine, Boga. Prosimo, da se ne bi pogubili: Reši nas hudega!

Ciprijan, škof in mučenec, ki je moral položaj Razodetja sam prestajati, je spet čudovito zapisal: «Ko rečemo »reši nas hudega«, ne ostaja nič, za kar naj bi onkraj tega še prosili. Ko smo zaželeno varstvo pred hudim že dosegli, potem smo varni in zavarovani pred vsem, kar moreta naplesti hudič in svet. Katera bojazen bi se mogla poroditi iz sveta za tistega, ki ga na tem svetu varuje Bog sam?» (De dom or 27). Ta gotovost je nosila mučence in jim omogočala, da so v svetu, polnem stisk, bili veseli in polni zaupanja ter »odrešeni« v najgloblji notranjosti, osvobojeni za resnično svobodo. To je isto zaupanje, ki ga je sveti Pavel čudovito zajel v besede: »Če je Bog z nami, kdo je zoper nas? ... Kaj nas more ločiti od Kristusove ljubezni? Nadloga ali stiska ali preganjanje, lakota ali mraz, nevarnost ali meč? ... Vse to premagujemo po njem, ki nas je vzljubil. Prepričan sem, da nas ne smrt ne življenje, ne angeli ne poglavarstva, ne sedanost ne prihodnost, ne moči, ne visokost ne globokost, ne kaka druga stvar ne bo mogla ločiti od božje ljubezni, ki je v Kristusu Jezusu, našem Gospodu» (Rim 8,31–39).⁵

Slovenski slikar Slavko Pengov (1908–1966) je v župnijski cerkvi sv. Martina na Bledu med drugim leta 1937 upodobil vseh sedem prošenj Gospodove molitve. Njegova freska z napisom: »Temveč reši nas hudega« je odtisnjena na hrbtni strani tega zvezka revije *Communio*. Umetnik je s svojo upodobitvijo nekako ponazoril vzklík: »Kuge, lakote in vojske – reši nas, o Gospod!« Hkrati je v barvah izrazil bogoslužno prošnjo: »Reši nas, o Gospod, vsega hudega, preteklega, sedanjega in prihodnjega. Na pripročnjo ...

vseh svetnikov podeli mir v naših dneh. Pridi nam na pomoč s svojim usmiljenjem, da bomo vsak čas brez greha in varni pred zmešnjavo ...«

Očenaš – povzetek celotnega evangelija

»Gospodova molitev je res povzetek celotnega evangelija«,⁶ je v središču Svetega pisma, kakor pravi sv. Avguštín: »Preletite vse molitve, ki so v Svetem pismu, in ne verjamem, da bi mogli v njem najti kaj takega, kar ne bi bilo zajeto v Gospodovi molitvi.«⁷ »Gospodova molitev je najpopolnejša od vseh molitev ... V njej ne samo prosimo vsega, kar moremo upravičeno želeli, temveč tudi po redu, kakor je treba želeli. Tako nas ta molitev ne samo uči prositi, temveč oblikuje tudi celotno naše teženje.«⁸

Mednarodna katoliška revija *Communio* s tem zvezkom sklepa sedemletni krog premišljevanj. Vsako leto je bil namreč prvi zvezek posvečen eni prošnji Gospodove molitve. Zdaj smo razlago očenaša končali. Ostane še beseda *Amen*, o kateri pravi sv. Avguštín: »Ko odmoliš, tedaj rečeš: *Amen*. In s tem amen, ki pomeni ‚Tako naj se zgodi‘ (prim. Lk 1,38), sopodpišeš to, kar vsebuje molitev, ki naj jo je naučil Bog« (KKC 2856).

Papež Benedikt XVI. sklene svojo razlago očenaša z besedami: »Z zadnjo prošnjo se vračamo k trem prvim. Ko prosimo za osvoboditev od oblasti zla, navsezadnje prosimo za božje kraljestvo, za našo zedinjenost z njegovo voljo, za posvečevanje njegovega imena. Molivci vseh časov so seveda prošnjo dojemali še naprej. V stiskah sveta so prosili Boga tudi za to, da bi zaustavil ‚tegobe‘, ki pustošijo svet in naše življenje.

Ta povsem človeški način razlage prošnje je prišel v bogoslužje: v vseh bogoslužjih, razen v bizantinskem, je zadnja prošnja očenaša razširjena v posebno molitev ... Ta ‚*embolizem*‘, s katerim je v bogoslužjih podkrepljena zadnja prošnja očenaša, kaže človečnost Cerkve. Da, Gospoda smemo prositi in naj ga prosimo tudi za to, da osvobodi svet, nas same in mnoge trpeče ljudi in ljudstva stisk,

ki napravljajo življenje skoraj neznosno. To razširitev zadnje prošnje očenaša smemo razumeti in naj jo razumemo tudi kot naše spraševanje vesti – kot klic k sodelovanju, da bo premoč ‚tegob‘ zlomljena. A tudi pri tem nam mora ostati pred očmi dejanski red dobrin in povezava tegobe z zlom: naša prošnja se ne sme pogrezniti v površnost; tudi v tej razlagi prošnje očenaša ostaja osrednje, ‚da bi bili rešeni grehov‘, da spoznamo zlo kot dejansko ‚tegob‘ in da se nam pogled na Boga ne zastre.«⁹

Opombe

¹ Sv. Avguštin, Enchiridion de fide, spe et caritate, 11,3.

² Janez Pavel II., Spomin in istovetnost, Mohorjeva družba, Celje, Mohorjeva družba, Celovec, Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2005, 12.

³ Nadškof Alojzij Ambrožič, Toronto, Ljuljka med pšenico (Mt 13,24–30), v: Božjo voljo spolnjevati. Voluntatem Dei facere, Jubileji zbornik ob 75-letnici Alojzija Šuštarja, Ljubljanskega nadškofa in metropolita, Slovenska škofovska konferenca, Mohorjeva družba Celje, Ljubljana 1995, 159–162.

⁴ Joseph Ratzinger – Benedikt XVI., Jezus iz Nazareta. Prvi del: Od krsta v Jordanu do spremenitve, Družina, Ljubljana 2007, 177.

⁵ Isti, n. d., 178s.

⁶ Tertulijan, De oratione 1.

⁷ Sv. Avguštin, Epistulae 130.12.22, v: PL 33, 502.

⁸ Sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologiae, 2-2 83 9.

⁹ Joseph Ratzinger – Benedikt XVI., Jezus iz Nazareta, 179s.